

3. Melnyk, M.I. (2005), "How to fight corruption in different countries of the world", *Antikor*, available at: https://antikor.com.ua/articles/76912jak_borjutsjsja_z_koruptsijeju_v_riznih_krajinah_svitu/ (access date March 20, 2018).

4. Kamlyk, M.I. (1999), *Mizhnarodni pravovi akty ta zakonodavstvo okremykh krain pro koruptsiuu* [International legal acts and legislation of individual countries on corruption], textbook, Shkoliar, Kyiv, Ukraine, 480 p.

5. Nevmerzhytskyi, Ye.V., *Mizhnarodnyi dosvid protydii koruptsii* [International Anti-Corruption Experience], Agency for Strategic Studies, available at: <http://sd.net.ua/2012/03/09/mizhnarodnij-dosvid-protidiyi-korupciyi.html/> (access date March 20, 2018).

6. Urin, O. (2010), *Znovu pro borotbu z koruptsiieiu, chy «udavannia» tsiiei borotby v Ukraini* [Again about the Fight Against Corruption, or «Fighting» This Struggle in Ukraine], *Politiko*, available at: <http://politiko.ua/blogpost28408/> (access date March 20, 2018).

7. Chepeliuk, V.M. (2018), *Dosvid zarubizhnykh krain u borotbi z koruptsiieiu* [The Experience of Foreign Countries in Combating Corruption], VHO «Uspishna Ukraina», available at: <http://www.uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html> (access date March 20, 2018).

8. Chemerys, I.V. (2009), "Foreign experience in combating corruption in the system of public administration", *Stratehichni priorytety*, no. 3 (12), pp. 110-118.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2018 р.

Рецензент: д.е.н., професор Сумського державного університету О.І. Школьник

УДК 338.2

JEL Classification P51

Фень К.С.,
аспірант*,

Подільський державний аграрно-технічний університет

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ В СИСТЕМІ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Fen K.S.,

postgraduate student,

State Agrarian and Engineering University in Podilla

THE STRATEGY OF IMAGE FORMATION IN THE SYSTEM OF STRENGTHENING THE ECONOMIC SAFETY OF ENTERPRISES OF THE FOOD INDUSTRY

Постановка проблеми. Економічна безпека, як системна категорія, сформована з різноманітних підсистем, які можна класифікувати й за галузевою належністю. Однією з ключових підсистем національної економіки є харчова промисловість, що формує близько 8% ВВП, щороку стабільно нарощує обсяги виробництва й реалізації продукції (частка галузі в обсязі реалізованої промислової продукції становить близько 21,3%) та є стратегічно важливою галуззю національного господарства. З огляду на це виникає необхідність в розробці науково обґрунтованого підходу до вдосконалення організаційно-економічного механізму зміцнення економічної безпеки харчової промисловості України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На актуальність проблеми зміцнення економічної безпеки національної економіки та її підсистем (зокрема й харчової промисловості) вказують теоретико-прикладні дослідження, серед яких варто виокремити напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців: Л. Абалкіна, Г. Вечканова, Т. Васильціва, І. Губаревої, А. Гуревич, В. Гейця, Я. Жаліла, В. Загашвілі, В. Кейбла, І. Михасюка, І. Мойсеєнко, А. Сухорукова, Ю. Харазішвілі, Н. Юрків

* Науковий керівник: Чикуркова А.Д. – д-р екон. наук, професор

та інших. Вплив дестабілізуючих чинників на розвиток харчової промисловості України на системній основі вивчали українські науковці: В. Барканов, О. Данькевич, Л. Дейнеко, Л. Духновська, О. Заєць, Ю. Лузан, С. Станісевиц, М. Ярчук та інші.

Незважаючи на значний доробок згаданих вчених в окресленій тематиці, низка важливих питань не знайшли належного відображення. Зокрема, недостатньо дослідженими є особливості забезпечення економічної безпеки за галузевими компонентами національної економіки. Насамперед, актуальними залишаються наукові дослідження у сфері формування методики оцінювання, окреслення пріоритетів та напрямів підвищення, а також розробки практичних заходів щодо побудови ефективних механізмів зміцнення рівня економічної безпеки галузей харчової промисловості України. Вказане зумовило вибір напряму дослідження, мету та завдання.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення стратегії формування іміджу в системі зміцнення економічної безпеки підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах процес успішного функціонування й економічного розвитку підприємств харчової промисловості багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності в галузі забезпечення економічної безпеки [15].

Для успішного виживання і функціонування підприємства, підвищення якості і конкурентоспроможності його продукції треба вміти передбачати труднощі, з якими воно може зіткнутися у майбутньому, і нові можливості, які можуть відкритися для нього. Тобто досліджувані підприємствам харчової промисловості необхідно визначати пріоритетні напрямки розвитку, розробляти бізнес-плани, пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, використовувати нові технології організації управлінських процесів, змінювати стратегії діяльності, а отже, – здійснювати стратегічне управління. Одним з основних інструментів стратегічного управління, що оцінюють в комплексі внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на розвиток компанії є SWOT-аналіз (табл.1).

Таблиця 1

SWOT-аналіз діяльності підприємств харчової промисловості

Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> Керівники компанії мають великий досвід роботи в даній галузі, необхідні навички роботи, високий професіоналізм та компетентність. Висококваліфікований персонал. Постійна розробка оригінальних рецептур з винятковими смаковими властивостями. Високі темпи росту основних фінансових показників діяльності підприємства. Реалізація продукції у всі регіони України. Наявність сітки дилерських мереж та збутових баз. Постійне освоєння нових видів продукції. Наявність власної сировинної бази. Підприємство має великий досвід роботи на вітчизняному ринку Існує можливість збільшення продаж і охоплення нових ринків через співпрацю з торговими посередниками. Завдяки подальшій модернізації обладнання підвищити якість продукту Можливість виходу на іноземні ринки 	<ol style="list-style-type: none"> В Україні не виробляється необхідне високоякісне обладнання і вся необхідна для виробництва тара. Високий рівень обов'язкових виплат. Нестабільність українського законодавства Недостатній рівень рекламної активності підприємств. Відносно невеликі виробничі потужності. Низький рівень залучення спеціалізованих фірм у науково-дослідну роботу. Відсутність практичного досвіду в молодих спеціалістів, потреба у додатковому навчанні на виробництві.
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> Підприємство має великий досвід роботи на вітчизняному ринку. Стабільне зростання ринків збуту продукції. Наявність потенційних споживачів на всій географічній території України. Застосовування новітніх досягнень НТП світового масштабу. Зміна уподобань споживачів. 	<ol style="list-style-type: none"> Немає якісної реклами власної продукції. Відсутня власна тара. Немає системи знижок для посередників. Недосконалість і відсталість технологічної бази в Україні. Інфляційні процеси. Зниження рівня платоспроможності населення. Нестабільність законодавчої бази.

Джерело: згруповано автором

SWOT-аналіз – це процес встановлення зв'язків між найхарактернішими для підприємства можливостями, загрозами, сильними сторонами (перевагами), слабкостями, результати якого в подальшому можуть бути використані для формулювання і вибору стратегій підприємства [3]. Він проводиться з метою дослідження підприємства як господарюючої системи у певному ринковому середовищі. SWOT-аналіз — це своєрідний інструмент; він не містить остаточної інформації для

прийняття управлінських рішень, але дає змогу впорядкувати процес обмірковування всієї наявної інформації з використанням власних думок та оцінок. SWOT-аналіз дає змогу формувати загальний перелік стратегій підприємства з урахуванням їхніх особливостей — адаптації до середовища або формування впливу на нього. Широке застосування та розвиток SWOT-аналізу пояснюються тим, що стратегічне управління пов'язане з великими обсягами інформації, яку потрібно збирати, обробляти, аналізувати, використовувати, а відтак виникає потреба пошуку, розробки та застосування методів організації такої роботи.

Моніторинг економічної безпеки підприємства пов'язаний з фактом визначення прибутковості його виробничо-господарської діяльності, тому що основним джерелом забезпечення сталого економічного розвитку є прибуток. Організація системи моніторингу стану та тенденцій взаєморозрахунків на підприємстві має важливе значення для підвищення його економічної безпеки з таких причин:

а) так як стан взаєморозрахунків має суттєвий вплив на економічну безпеку, то результати моніторингу дозволяють визначати певні порогові рівні характеристик зобов'язальних статусів та деяких показників фінансово-економічного стану, коли необхідно приймати певні управлінські рішення, щоб не допустити некерованого зниження рівня економічної безпеки;

б) моніторинг стану взаєморозрахунків забезпечує зворотній зв'язок в системі управління взаєморозрахунками компаній. Адже успішність реалізації будь-яких управлінських дій, стратегій та планів визначається не лише якістю їх підготовки, але й моніторингом стану їх виконання, через зміни в характеристиках зобов'язальних статусів підприємства та тих показниках фінансово-економічного стану, які пов'язані з економічною безпекою підприємства та взаєморозрахунками, в яких воно бере участь [1].

Основні цілі моніторингу повинні бути такими:

- оцінювання стану та динаміки розвитку виробництва підприємства;
- виявлення деструктивних тенденцій і процесів розвитку потенціалу виробництва;
- визначення причин, джерел, характеру, інтенсивності впливу загрозливих факторів на потенціал виробництва;
- прогнозування наслідків дії загрозливих факторів;
- системно-аналітичне вивчення сформованої ситуації та тенденцій її розвитку, розробка цільових заходів захисту підприємства від загроз.

При здійсненні моніторингу повинен діяти принцип безперервності спостереження за станом об'єкта моніторингу з урахуванням фактичного стану і тенденцій розвитку його потенціалу, а також загального розвитку економіки, політичної обстановки та дії інших загальносистемних факторів [8; 3].

Структурно система моніторингу економічної безпеки підприємства складається з інформаційного банку даних, аналітичних засобів та банку цільових програм безпечного розвитку. І якщо перший і третій елементи системи моніторингу вже добре опрацьовані у наукових дослідженнях, то при виборі аналітичних засобів аналізу інформації донині виникають суперечки.

Провівши соціологічні опитування, було виявлено, що найбільш пріоритетними складовими економічної безпеки вважаються: фінансова система економічної безпеки (70,7%), техніко-технологічна система економічної безпеки (43,9%) та інформаційна система економічної безпеки (31,7%) (рис. 1).

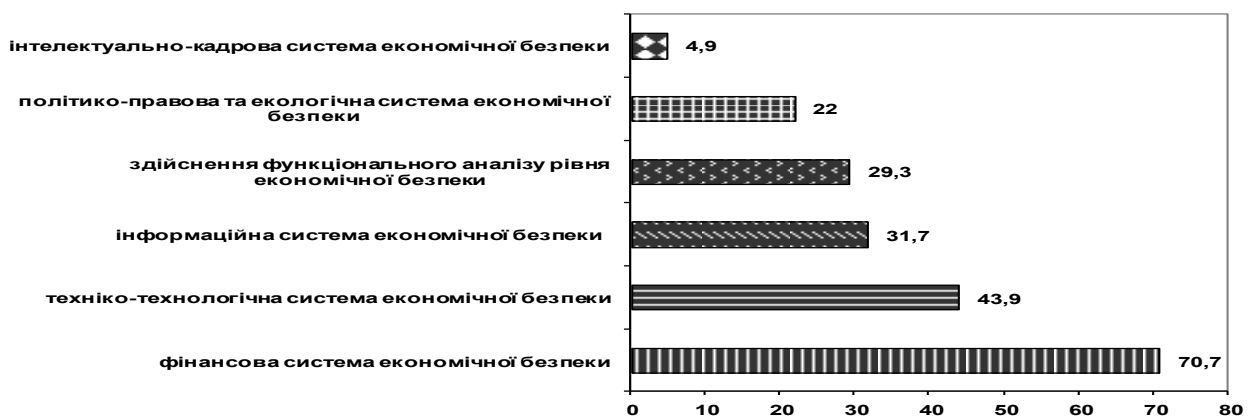

Рис. 1. Складові системи економічної безпеки підприємств, %

Джерело: складено за дослідженням автора

Основними суб'єктами системи моніторингу взаєморозрахунків є: підприємство, його управлінський апарат, а також виробничі і допоміжні підрозділи. Участь всіх підрозділів в моніторингу є обов'язковою, а керівництво підприємства забезпечує конфіденційність і достовірність інформації, що надається ними. В процесі управління взаєморозрахунками з точки зору економічної безпеки підприємства, логічно виокремити шість часових рівнів:

- поточний;
- оперативний;
- середньостроковий (від одного кварталу до року);
- тактичний;
- довгостроковий (від одного року до трьох);
- стратегічний [2].

Виокремлення таких рівнів зумовлено тим, що інструменти коригування політики взаєморозрахунками повинні бути диференційованими в залежності від рівня застосування. З іншого боку – чинники, які впливають на поточну ситуацію, прогнозні ситуації в середньостроковій та довгостроковій перспективі є різними.

Водночас, з стратегій Портера, підприємства використовують стратегію диференціації, виготовляючи товар, який відрізняється від товарів конкурентів високою якістю і смаковими властивостями. За Котлером, відповідно до частки ринку заводи дотримуються стратегії «нішера», зробивши ставку на кілька сегментів ринку харчової промисловості

Для покращення ефективності роботи підприємств харчової промисловості Чернівецької області варто розширити захист вітчизняних товаровиробників, а саме створити сприятливі умови для ввезення ресурсів, необхідних для впровадження прогресивних технологій вирощування і переробки продукції, звільнивши господарства від сплати митного податку та ПДВ, започаткувати комплекс заходів щодо розширення зовнішнього ринку сільськогосподарської продукції та продуктів переробки [8].

Щодо цінових стратегій підприємства використовують стратегію престижних цін, продаючи товар за високими цінами, розраховуючи на сегменти з ринку низькою еластичністю попиту, які особливу увагу приділяють якості товару. Певною мірою дану стратегію можна вважати варіантом стратегії дискримінаційних цін [7].

Зміст і послідовність здійснення моніторингу на підприємствах харчової промисловості повинен складатися з наступних етапів:

1. ідентифікація підприємства (господарського суб'єкту) і об'єкту моніторингу;
2. формування системи техніко-економічних показників оцінки економічної безпеки підприємства з урахуванням специфіки його функціонування;
3. збір і підготовка інформації, що характеризує стан об'єкту моніторингу;
4. виявлення чинників, що характеризують перспективні напрями розвитку підприємства;
5. моделювання і формування сценаріїв або стратегій розвитку підприємства;
6. розрахунок техніко-економічних показників підприємства на всю глибину прогнозного періоду;
7. проведення аналізу показників економічної безпеки;
8. розробка пропозицій по попередженню і нейтралізації загроз економічної безпеки підприємства [9].

Запропонований методичний підхід і інструментарій аналізу і діагностики стану підприємства дозволяють з достатньою повнотою досліджувати комплекс чинників, що загрожують економічній безпеці підприємства, осмислено і цілеспрямовано організувати і виконати необхідний моніторинг, системно аналізувати динамічно змінну соціально-економічну ситуацію, проводити техніко-економічне обґрунтування схвалюваних управлінських рішень [5].

Виходячи з отриманих даних щодо діагностики економічної безпеки підприємства та наданих пропозицій щодо вдосконалення системи управління економічною безпекою, основними напрямками забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості на наступний період є:

1) досягнення фінансової стійкості та незалежності, розробка заходів антикризового фінансового управління;

2) запровадження ефективного менеджменту та маркетингу, в т ч. функціями яких повинні стати організація і здійснення захисту конфіденційної інформації; організація збору, накопичення, автоматизованого обліку й аналізу інформації з питань економічної безпеки; проведення перевірок у структурних підрозділах підприємства і надання їм практичної допомоги з питань безпеки їхньої діяльності; перевірка персоналу на предмет дотримання правил забезпечення економічної, інформаційної та фізичної безпеки; вдосконалення роботи з персоналом у питаннях підбору, призначень, службового переміщення й підвищення кваліфікації персоналу; збір, обробка, збереження, аналіз інформації про контрагентів з метою недопущення угод з недобросовісними партнерами;

3) дотримання балансу між фінансовою безпекою та іншими складовими економічної безпеки підприємства [7].

Основним напрямом зміцнення економічної безпеки підприємств харчової промисловості в сучасних умовах є моніторинг системних ризиків, які чинять загрозу існуванню підприємству на всіх рівнях управління, а також адекватних засобів протидії цим загрозам.

Ураховуючи безперечну наявність взаємозв'язку між внутрішніми і зовнішніми загрозами та функціональними складовими економічної безпеки підприємства, стає можливим визначення напрямів зміцнення останньої для підприємств харчової промисловості Чернівецької області, що передбачатиме основні шляхи запобігання внутрішнім загрозам, спрямовані на досягнення основної мети зміцнення рівня економічної безпеки підприємства.

Основні завдання управління фінансовою безпекою підприємств харчової промисловості Чернівецької області такі: визначення пріоритетних фінансових інтересів підприємства і забезпечення їх коригування в разі необхідності; створення ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, умов оперативного реагування на загрози, їх своєчасного виявлення; прогнозування тенденцій, які ведуть до порушення нормального функціонування фінансової системи підприємства та її розвитку; встановлення причин і умов, які спричиняють фінансовий збиток і загрожують реалізації фінансових інтересів підприємства, порушенню нормального функціонування його фінансової системи; своєчасне виявлення й усунення загроз фінансовій безпеці підприємства, зниження ризиків у його фінансовій діяльності; забезпечення зацікавленості керівництва і персоналу в ефективній фінансовій діяльності підприємства; забезпечення відповідності визначених місії і фінансової стратегії підприємства сукупності його пріоритетних інтересів; забезпечення збалансованості фінансових інтересів окремих підрозділів і персоналу з пріоритетними фінансовими інтересами підприємства в цілому; проведення комплексу заходів із перевірки ділових партнерів даного підприємства; ефективне припинення зазіхань на фінансові ресурси з боку персоналу підприємства та його ділових партнерів [12; 14].

Серед основних заходів для реалізації шляхів запобігання внутрішнім загрозам фінансової складової економічної безпеки підприємств харчової промисловості Чернівецької області основними будуть заходи, спрямовані на підвищення ефективності управління капіталом, вдосконалення систем розрахунків; збільшення капіталовкладень у ресурсозбереження; застосування принципу дотримання критичних строків кредитування; створення інформаційного центру з дебіторської та кредиторської заборгованості. Фінансова складова економічної безпеки підприємств харчової промисловості Чернівецької області повинна оптимізуватись за рахунок активізації маркетингової діяльності, що передбачає диверсифікацію ринків збуту, зміцнення кадрової складової економічної безпеки [6; 16].

У рамках соціальної та кадрової безпеки для підприємств харчової промисловості можна запропонувати наступні заходи: наближення рівня оплати праці до показників розвинутих країн; залучення робітників до управлінських функцій; підвищення кваліфікації працівників; розвиток соціальної інфраструктури підприємства; підвищення матеріальної відповідальності працівників за результати своєї праці [4; 13].

Управління персоналом і мотивацією праці має ґрунтуватися на принципах системного підходу й аналізу, що означає охоплення всього кадрового складу підприємства, зв'язок конкретних рішень з урахуванням впливу їх на всю підсистему, аналіз і прийняття рішень відносно персоналу з урахуванням факторів зовнішнього і внутрішнього середовища [12].

Висновки з проведеного дослідження. Для організації протидії існуючим та виникаючим зовнішнім і внутрішнім загрозам економічної безпеки підприємств харчової промисловості необхідно розробляти спеціальні концептуальні засади забезпечення, які враховують політичні, макроекономічні, мезоекономічні, мікроекономічні, екологічні, науково-технічні, технологічні, юридичні, соціально-культурні, інформаційні, природно-техногенні, демографічні, морально-психологічні та інші фактори впливу, які формують систему заходів і оперативну реалізацію передбачених дій на протидію загрозам.

При обґрунтуванні стратегії формування іміджу економічної безпеки підприємств харчової промисловості необхідно врахувати всі чинники їх безпеки на всіх рівнях, починаючи з аналізу початкової позиції рівня підтримки підприємства, розробки та впровадження системи заходів щодо позитивного формування іміджу економічної безпеки підприємств, а також інших, які сприяють підвищенню соціальної та економічної відповідальності підприємств харчової промисловості та зміцненню їх економічної безпеки в розрізі складових компонентів.

Обґрунтовано складові стратегії формування іміджу для підприємств харчової промисловості як чинника забезпечення їх економічної безпеки, які передбачають аналіз стартової позиції рівня підтримки підприємства (соціальні дослідження), розробку та впровадження системи заходів щодо позитивного формування іміджу підприємства, систему заходів створення позитивного іміджу підприємства, регулювання системи заходів задля створення позитивного іміджу організації. Дотримання принципів ефективного менеджменту, компетентності, конфіденційності, корпоративної етики сприятимуть підвищенню соціальної та економічної відповідальності підприємств галузі та зміцненню їх ринкової позиції.

Література

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення: монографія. Львів: Вид-во «Арал». 2008. 386 с.
2. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / За ред. В. Гейця. Харків: ВД «ІНЖЕК». 2006. 240 с.
3. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. канд. ек. наук: 08.06.01. Київ: КНУТД, 2006. 16 с.
4. Иванов А.В., Шлыков В.В. Экономическая безопасность предприятий. Москва: Вираз-Центр. 1995. 40 с.
5. Кавун С.В. Концептуальная модель системы экономической безопасности предприятия. *Научный журнал "Экономика розвитку"*. 2006. № 3(43). С. 23–26.
6. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы. *БизнесИнформ*. 1999. № 11-12. С. 45-47.
7. Ковалев Д., Плетникова И. Количественная оценка уровня экономической безопасности предприятия. *Экономика Украины*. 2001. № 4. С. 35-40.
8. Ковалев Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия. *Экономика Украины*. 1998. № 10. С. 48-52.
9. Козаченко А.В., Пономарьов В.П., Лященко А.Н. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення: монографія. Київ: Видавництво «Лібра». 2003. 280 с.
10. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку. *Економіст*. 2005. № 2. С. 52–56.
11. Новикова О. Ф., Потоколенко Р. В. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення. Інститут економіки промисловості НАН України. Донецьк: Издательство «Прима». 2006. 407 с.
12. Папехин Р. С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий. Волгоград: Волгоградское научное издательство. 2007. 16 с.
13. Пономаренко В. С., Кавун С. В. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія. Харків: Вид. ХНЕУ. 2008. 256 с.
14. Сухорукова Т. Г. Концептуальный взгляд на экономическую безопасность предприятия. *Залізничний транспорт України*. 1998. № 2/3. С. 9-13.
15. Терехов И. С. Экономическая безопасность предприятия как успешная составляющая современного бизнеса. URL: <http://www.bre.ru/security> (дата звернення: 12.03.2018).
16. Чернявский А. А. Безопасность предпринимательской деятельности. Київ: МАУП. 1998. 124 с.

References

1. Vasylytsiv, T.H. (2008), *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizm zmitsnennia* [Economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanism of strengthening], monograph, Vyd-vo «Aral», Lviv, Ukraine, 386 p.
2. Heiets, V.M., Kyzym, M.O., Klebanova, T.S., and Cherniak, O.I. (2006), *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Modeling of economic security: state, region, enterprise], VD «INZhEK», Kharkiv, Ukraine, 240 p.
3. Horiacheva, K.S. (2006), "Mechanism of financial security management of the enterprise", Thesis abstract for Cand. Sc. (Econ.): 08.06.01. KNUITD, Kyiv, Ukraine, 16 p.
4. Ivanov, A.V. and Shlykov, V.V. (1995), *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatij* [Economic security of enterprises], Virazh-Tsentr, Moscow, Russia, 40 p.
5. Kavun, S.V. (2006), "Conceptual model of the enterprise's economic security system", *Scientific journal "Development Economics"*, no. 3 (43), pp. 23-26.
6. Kapustin, N. (1999), "Economic security of the industry and firm", *Business-Inform*, no. 11-12, pp 45-47.
7. Kovalev, D., and Pletnikova, I. (2001), "Quantitative assessment of the level of economic security of the enterprise", *Economy of Ukraine*, no. 4, pp. 35-40.
8. Kovalev, D. and Sukhorukov, T. (1998), "Economic security of the enterprise", *Economy of Ukraine*, no. 10, pp. 48-52.
9. Kozachenko, A.V., Ponomarev, V.P. and Lyashchenko, A.N. (2003), *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva. Sutnist i mekhanizm zabezpechennia* [Economic security of the enterprise. Essence and mechanism of support], monograph, Vydavnytstvo «Libra», Kyiv, Ukraine, 280 p.
10. Lokhanova, N. (2005), "The control system of the state of economic security of the enterprise: problem issues, development concept", *Economist*, no. 2, pp. 52-56.

11. Novikova, O.F. and Potokolenko, R.V. (2006), *Ekonomichna bezpeka: kontseptualne vyznachennia ta mekhanizm zabezpechennia* [Economic security: conceptual definition and security mechanism], Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy, Izdatelstvo «Prima», Donetsk, Ukraine, 407 p.
12. Papekhin, R.S. (2007), *Indikatory finansovoy bezopasnosti predpriyatiy* [Indicators of financial security of enterprises], Volgograd Scientific Publishing House, Volgograd, Russia, 16 p.
13. Ponomarenko, V.C. and Kavun, S.V. (2008), *Kontseptualni osnovy ekonomichnoi bezpeky* [Conceptual foundations of economic security], monograph, Vyd. KhNEU, Kharkiv, Ukraine, 256 p.
14. Sukhorukova, T.H. (1998), "A conceptual view of the enterprise's economic security", *Railway transport of Ukraine*, no. 2/3, pp. 9-13.
15. Terekhov, I.S. "Economic security of the enterprise as a successful component of modern business", available at: <http://www.bre.ru/security> (access date March 12, 2018).
16. Chernyavskiy, A.A. (1998), *Bezopasnost predprinimatelskoy deyatel'nosti* [Security of entrepreneurship], MAUP, Kyiv, Ukraine, 124 p.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2018 р.

Рецензент: д.в.н., професор Подільського державного аграрно-технічного університету А.Д. Чикуркова